

Bakom lyckta dörrar (11 december 1936)¹

Ursprungligen hade regeringen planerat att fascistgänget som bröt sig in i mitt hem skulle ställas inför rätta två veckor innan valet: rättegången kunde ha blivit ett trumfkort under valkampanjen. Regeringstidningarna uppgav gång på gång att angripna kunde dömas till flera års fängelse. Men när min hustru och jag spärrades in, så sköt regeringen upp rättegången till efter valet, och justitieministern betraktade bara affären som "ett pojkstreck". Så mycket för lagens och rättvisans okränkbarhet!

Fallet kom upp inför distriktsdomstolen i Drammen. 11 december blev jag kallad som vittne. Regeringen visste att den inte kunde förvänta sig att höra något välvilligt från mig, varken om sig själv eller dess allierade i Moskva, och yrkade bestämt att rättegången skulle hållas inför lyckta dörrar. Förståeligt nog mötte den inget motstånd i denna fråga. De svarande, typiska deklasserade ungdomar ur småbourgeoisin, befann sig på fri fot. I egenskap av "vittne" och målsägare kom jag till domstolen omgiven av ett följe bestående av ett dussintal polismän.

Åskådarläktaren var tom, och poliserna satte sig där. Den nattliga kuppens ömkliga hjältar satt till höger om mig. De lyssnade på mig med outtröttlig uppmärksamhet. Bänkarna på min vänstra sida upptogs av arton jurymedlemmar – arbetare och småborgare. Längst bak satt ett flertal höga tjänstemän.

De lyckta dörrarna gjorde att jag kunde besvara alla frågor helt fritt. Trots att jag gav domstolens ordförande flera möjligheter, avbröt han inte mig en enda gång under förhöret, som med översättningen från tyska varade nästan fyra timmar. Jag har ingen stenografisk utskrift av rättegångsförhandlingarna, men kan gå i god för att texten är nästan bokstavlig. Jag skrev ut den omedelbart efteråt, utifrån ett på förhand förberett utkast. Jag talade under ed. Jag tar fullt ansvar för vad jag sa. Den norska "socialistiska" regeringen krävde lyckta dörrar. Jag tänker öppna både dörrar och fönster.

Upphovsmannen till interneringen

Efter rutinfrågorna inledde fascisternas advokat, herr W, förhöret.

Advokat W: Vilka villkor fick vittnet när han kom till Norge? Har vittnet hållit överenskommelsen? Vad var orsaken till hans internering?

Trotskyj: Jag gick med på att inte ingripa i norsk politik och inte delta i fientliga aktiviteter riktade mot andra länder. Jag har uppfyllt dessa villkor oklanderligt. Den centrala passbyrå har tvingats medge att jag inte har blandat mig i landets angelägenheter. Vad gäller andra länder har min verksamhet varit publicistisk. Förvisso är allt jag skriver av marxistisk karaktär och följaktligen revolutionärt. Men när regeringen, som själv ibland åberopar Marx, gav mig visum så var den medveten om mina uppfattningar. Mitt arbete och mina artiklar publiceras alltid under mitt namn och har inte på något sätt varit föremål för några lagliga åtgärder.

Advokat W: När justitieministern besökte vittnet i Wexhall, förklarade han då inte den exakta innebörden i de villkor han gick med på?

Trotskyj: Kort efter min ankomst besökte faktiskt justitieministern mig. Han åtföljdes av det Norska

¹ 11 december framträdde Trotskyj inför rättegången mot de fascistiska inbrottstjuvar som hade brutit sig in i hans hem i Hønefoss. Justitieminister Lie tömde rättsalen på åskådare och journalister. Rättens ordförande lät Trotskyj tala i fyra timmar oavbrutet, och Trotskyj var så osäker på om han någonsin skulle få chansen att redogöra för sitt fall offentligt igen att han tog chansen att göra det även bakom lyckta dörrar.

arbetarpartiets ledare Martin Tranmael, och herr Kolbjørnsen, som är redaktör för deras tidning. Med ett försagt leende sa ministern, att han hoppades att min verksamhet inte skulle innehålla ”taggar” (*Stachel*) riktade mot andra stater. Jag tyckte inte att ordet ”taggar” var särskilt klart, men eftersom ministern talade ganska dålig tyska, drev jag inte frågan vidare. I grund och botten kan situationen sammanfattas så här: de reaktionära brackorna inbillar sig att jag planerar att göra Norge till bas för att anstifta komplotter, skeppa in vapen, etc. På dessa punkter kan jag med gott samvete lugna herrarna brackor och ”socialister”, liksom alla andra. Men jag kunde inte tänka mig att de förbjudna ”taggarna” skulle gälla politisk kritik. Jag betraktar Norge som ett civiliserat och demokratiskt land – och skulle inte ens idag vilja ändra denna uppfattning.

Advokat W: Varnade inte justitieministern vittnet för att han inte fick publicera artiklar om aktuella politiska frågor?

Trotskyj: En sådan tolkning skulle ha förefallit opassande för ministern. Jag har varit politisk skribent i fyrtio år. Det är mitt yrke, medlemmar i juryn och herrarna domare, och detta yrke är min tillvaros väsen. Kanske regeringens pris för att ge mig visum var att jag skulle avsäga mina övertygelser och min rätt att uttrycka dem? Nej, regeringen förtalar sig själv i efterhand. Dessutom bad herr Kolbjørnsen, omedelbart efter justitieministerns något mystiska anmärkning om ”taggar”, om en intervju för *Arbeiderbladet*. På skämt frågade jag justitieministern: ”Men kommer inte intervjun att betraktas som att jag blandar mig i norsk politik?” Ministern svarade med just dessa ord: ”Nej. Vi har gett dig visum, vi måste göra dig känd för allmänheten.” Det verkade klart nog. I närvaro av Martin Tranmael och justitieministern, och med deras tysta medgivande, avslöjade jag då att den sovjetiska regeringen hade givit kriminell hjälp till Italien under kriget mellan Italien och Etiopien,² att regeringen i Moskva allmänt sett hade blivit en konservativ faktor, att den härskande kasten i Moskva systematiskt förfalskar historien för att ge sig själv en mer tilltalande plats i den, att det är oundvikligt med krig i Europa om inte revolutionen förhindrar det – och många andra saker. Jag tvivlar på att det går att hitta några rosor i *Arbeiderbladets* intervju, som publicerades 26 juli 1935, men den saknar inte taggar!

Tillåt mig också att påminna om att min självbiografi hade publicerats några månader tidigare av Labourpartiets förlag. I förordet till denna bok fördömer jag skoningslöst kulturen av den ofelbara ”ledaren”, Stalins och hans klicks bonapartistiska diktatur, och pekar på behovet att störta den byråkratiska kasten. På dessa sidor säger jag vidare att kampen mot den sovjetiska bonapartismen är orsaken till min tredje landsförvisning. Med andra ord, om jag gick med på att avsäga mig denna kamp, så skulle jag inte behöva Norges gästfrihet. Och det är inte allt, medlemmar i juryn och herrarna domare! 21 augusti, en vecka efter min internering, publicerade *Arbeiderbladet* en lång intervju med mig på första sidan, med rubriken, ”Trotskyj visar att anklagelserna i Moskva är ett hopkok av lögn”. Det är förvisso sannolikt att regeringsmedlemmarna läste mina avslöjanden av Moskvas förfalskningar. Beslutet att internera mig, som togs en vecka senare, åberopade inte denna intervju om aktuella frågor, som bara bestod av ”taggar”, utan äldre artiklar av mig som hade publicerats i Frankrike och USA.

Bluffen är uppenbar. Jag kan dessutom åberopa uttalandet från utrikesminister Koht, som vid ett valmöte omkring tio dagar innan jag internerades sa att ”det inte finns något tvivel om att regeringen kände till att Trotskyj skulle fortsätta att skriva politiska artiklar. men ansåg det vara sin plikt att förbli den demokratiska principen om asylrätt trogen.” Herr Kohts tal publicerades av regeringens officiella organ. Ni har alla läst det. Utrikesministerns officiella uttalande tillbakavisar bestämt justitieministern. För att i sista minuten dölja sanningen för allmänheten har justitieministern (från mina sekreterare) beslagtagit det brev där jag skrev om den första intervju som jag, i

² Eftersom kriget mellan Italien och Etiopien inte bröt ut förrän i oktober 1935, så kan inte Trotskyj ha sagt detta i juli 1935. Antingen minns Trotskyj fel, eller så är det ett fel i översättningen från tyska till franska, varifrån den engelska översättningen gjordes.

samarbete med honom, hade givit pressen. Han har brutalt utvisat mina två medarbetare från Norge. Varför? De är inte ens emigranter. Deras pass är i ordning. Och – vilket är ännu mycket viktigare – de är personer med otadlig karaktär.

Medlemmar i juryn, när den norska regeringen gav mig asyl så gillrade de en fälla för mig. Jag kan inte uttrycka det på något annat sätt. Är det inte fullkomligt skandalöst att en byrå som är utsedd att kontrollera pass – pass! – ska kontrollera min vetenskapliga och litterära verksamhet – och till på köpet i andra länder? Om herrar Tryggve Lie och Konstad hade fått bestämma så skulle varken *Kommunistiska manifestet*, eller *Kapitalet* eller några andra klassiska revolutionära verk någonsin ha sett dagens ljus, eftersom de skrevs av politiska emigranter. Det värsta exempel på min livsfarliga verksamhet som regeringen kan åstadkomma är en artikel som publicerades lagligt i Frankrike och i den borgerliga tidningen *The Nation* i USA. Jag är övertygad om att varken Leon Blum eller USA:s president har begärt att passbyråns ledning ska ingripa mot mina artiklar. Det är Moskva som har begärt att åtgärder ska vidtas mot mig, men den norska regeringen vägrar erkänna det för att inte medge sitt eget beroende. Och det är därför den har rättfärdigat sitt agerande med det här hyckleriet.

Advokat W: Vilken inställning har vittnet till Fjärde internationalen?

Trotskyj: Jag stöder den. I viss mening är jag initiativtagare till denna internationella strömning, och jag tar fullt ansvar för den.

Advokat W: Så då är vittnet engagerad i praktiskt revolutionärt arbete?

Trotskyj: Det är inte lätt att skilja teori från praktik, och det är ingalunda min avsikt. Men villkoren för mitt liv i det ”demokratiska” Europa gör att jag, till min stora förtvivlan, inte kan delta i det praktiska arbetet. När Fjärde internationalens konferens som hölls förra sommaren i min frånvaro valde in mig i sin byrå (och det måste jag säga var mer en hederspost än en praktisk titel), så avsåg jag mig brevlades denna ära – just för att inte ge personer av typen Konstad i olika länder chansen att sprida polisskvaller.

Vad gäller den reaktionära pressens sagor, som anklagar mig för att ha underblåst uppror i Spanien, strejker i Frankrike och Belgien etc, så kan jag bara rycka på axlarna. Om sanningen ska fram, så togs initiativet till upproret i Spanien av de svarandes och deras advokats politiska trosfränder. Om jag kunde resa till Spanien för att ägna mig åt praktiskt arbete, så skulle jag förvisso göra det direkt. Jag skulle med glädje göra allt för att hjälpa de spanska arbetarna att besegra och krossa fascismen. Det är min stora olycka att vara begränsad till att skriva artiklar och ge råd brevlades när enskilda personer eller grupper ber om det.

Vad vill egentligen den fascistiska advokaten? Vi står inför en domstol, inför en institution som har skapats för att bestraffa brott mot lagen. Har jag brutit mot lagen? Vilken lag? Jurymedlemmar, ni känner alla till att en annan fascistisk advokat, herr H, begärde att domstolen skulle inleda en rättslig utredning av min verksamhet, om den var litterär eller terroristisk. Denna begäran har avslagits två gånger. Statsåklagare Sund, som bevakar lagen i detta land, förklarade för pressen att det material han har tillgång till inte gör det möjligt honom att vare sig anklaga mig för överträdelser av lagen eller inleda en rättslig utredning. Detta uttalande är daterat 20 september, fem veckor efter Moskvarättegången, nästan en månad efter min internering. Jag måste betyga min vördnad för åklagare Sunds mod och ståndaktighet! Hans uttalande uttrycker misstro mot anklagelserna i Moskva och fördömer de åtgärder som den norska regeringen har vidtagit mot mig. Och det tycker jag räcker.

Advokat W: Känner vittnet igen detta brev och vet han vem som skrev det?

Trotskyj: Det är ett brev som jag dikterade till mina sekreterare, och det blev uppenbarligen – ursäktat uttrycket – stulet av de svarande under deras oinbjudna besök hos mig. I texten, som är svar på en

fråga, uttrycker jag min uppfattning om en viss herr X, som jag känner, går att lita på eller ej. Jag begränsar mig – även denna gång – till att ge råd.

Advokat W (ironiskt): Bara råd? Är det inte lite mer än ett råd?

Trotskyj: Ni menar, en order? (*Advokaten nickar.*) I nazistiska partier beslutar och ger ”ledaren” order – som inte går att bestrida, till och med när det handlar om att bryta sig in hos någon på natten. Den degenererade Kommunistiska internationalen har anammat denna vana. Passiv lydnad och dyrkan av den skapar slavar och lakejer, inte revolutionärer. Jag styr inga institutioner, jag är ingen hövding som har helgats av Herren. Mina råd är alltid ytterst försiktiga och relativa – det är inte lätt att väga in alla faktorer på avstånd – och de godtas av personer utifrån hur övertygande de är. De unga personer som stal detta brev från mig hoppades uppenbarligen att de i mina arkiv skulle hitta bevis på sammansvärjningar, revolutioner och andra missgärningar. Dåliga politiska kunskaper är en dålig rådgivare. Mina brev innehåller inget annat än vad som står i mina artiklar. Mina arkiv kompletterar min journalistiska verksamhet utan att på minsta sätt motsäga den. Även de som försöker anklaga mig -

Rättens ordförande: Ni anklagas inte för någonting. Ni befinner er här i egenskap av vittne.

Trotskyj: Det vet jag mycket väl, ers höghet, men herr W –

Advokat W: Vi riktar inga anklagelser, vi begränsar oss till att försvara oss.

Trotskyj: Givetvis. Men ni försvarar ett nattligt angrepp mot mig genom att utnyttja och förstora allt möjligt förtal mot mig, oavsett källa. Jag försvarar mig mot *den* sortens ”försvar”.

Rättens ordförande: Det är er fulla rätt. Ni kan vägra att besvara frågor som kan skada era egna intressen.

Trotskyj: Det finns inga sådana frågor, ers höghet. Jag är beredd att besvara varenda fråga som någon vågar ställa till mig, oavsett vilken sida de kommer från. Jag är inte intresserad av lyckta dörrar. Långt därifrån! Jag betvivlar att det någonsin tidigare i historien har funnits en lika mäktig apparat för att tillverka förtal som den som riktar sig mot mig. Detta organ har en budget på flera miljoner. Herrar fascister och så kallade kommunister hämtar sina anklagelser från samma källa: GPU. Vi kan se hur de samarbetar i varje steg och i synnerhet under denna rättegång. Mina arkiv är ett av de bästa argumenten mot alla insinuationer och förtal mot mig.

Rättens ordförande: Var vänlig och specificera er.

Trotskyj: Låt mig gå in lite i detalj. Arkiven rörande min verksamhet [före] januari 1928 befinner sig i ett annat land. Det finns ganska få gamla dokument. Men jag har tillgång till alla brev som jag har fått under de senaste nio åren och kopior på alla mina svar (och det rör sig om tusentals brev). Jag kan närsomhelst ställa dessa till en opartisk kommissions förfogande, till vilken domstol som helst. Det finns inga luckor i brevväxlingen, och inte heller några tomrum. Den utvecklar sig från en dag till en annan, är oklanderligt fullständig, och uttrycker genom att vara så kontinuerlig hela mitt tänkande och all min verksamhet. Den lämnar inget utrymme för förtal.

Låt mig ge ett exempel som jag har lånat från ett område som är välbekant för medlemmarna i juryn. Tänk er en gudfruktig man som hela sitt liv strävar efter att leva i enlighet med bibeln. Vid en speciell tidpunkt händer det sig att hans fiender, med hjälp av falska dokument eller falska vittnesmål, anklagar honom för att i hemlighet vara indragen i spridandet av antireligiös propaganda. Vad skulle denna baktalade man säga? ”Här har ni min familj, mina vänner, mitt bibliotek, min brevväxling från flera år, här är hela mitt liv. Läs alla brev som jag har skrivit till alla möjliga människor om alla möjliga ämnen. Fråga de hundratals människor som jag har träffat under många år, så kommer ni att bli övertygade om jag inte kan ha varit indragen i någon verksamhet som står i direkt motsättning till min personlighet, till alla mina moraliska normer.” Detta argument vore över-

tygande för varje ärlig och förnuftig person. (*Rättens ordförande och flera personer i juryn nickar instämmande.*) Min situation liknar den som jag just har beskrivit.

Under 40 år har jag i ord och handling försvarat den revolutionära marxismens teorier. Jag vågar påstå att min trohet mot denna filosofi har bevisats av hela mitt liv, och mer exakt av den situation jag befinner mig i idag. Denna trofasthet mot mina övertygelser har skaffat mig många fiender. För att minska inflytandet från mina uppfattningar, vilka mer och mer bekräftas av det som sker i vår tidsepok, försöker mina fiender fläcka ner min karaktär: de tillskriver mig individuell terrorism, eller – ännu värre – kontakter med Gestapo. Här övergår den giftiga illviljan i dumhet. Var och en som kan tänka själv, som känner till mitt förflutna och mitt nuvarande, behöver inte undersöka dessa svinaktiga anklagelser. För de som undrar eller tvivlar, föreslår jag att de förhör ett stort antal vittnen, studerar de viktigaste politiska dokumenten, i synnerhet mina arkiv från den period som GPU försöker smutsa ner. GPU känner mycket väl till hur viktiga mina arkiv är, och har inga som helst samvetsbetänkligheter över vilka sätt de kan använda för att få tag på dem.

Rättens ordförande: Vad är GPU? Medlemmarna i juryn kanske inte känner till innebörden i detta ord.

Trotskyj: GPU är Sovjetunionens politiska polis. En gång i tiden var det folkrevolutionens försvar, men nu har det blivit sovjetbyråkratins försvar mot folket. Byråkratins hat mot mig beror på min kamp mot deras vedervärdiga privilegier och kriminella diktatur. Och denna kamp är kärnan i det som kallas ”trotskism”. För att göra mig försvarslös mot förtalet, försöker GPU lägga vantarna på mina arkiv, oberoende om de måste stjäla dem, bryta sig in i hus eller mörda.

Rättens ordförande: Vad har du för bevis för det?

Trotskyj: 10 oktober förra året skrev jag, för andra eller tredje gången, till min son i Paris: ”Jag är säker på att GPU kommer att göra allt, till och med det omöjliga, för att få tag på mina arkiv. Jag vill att du omedelbart placerar dokumenten i Paris hos något vetenskapligt institut, kanske [Parisavdelningen av] Hollands Samhällshistoriska institut, eller ännu hellre någon amerikansk institution.”³

Knappt hade min son överlämnat delar av dessa papper till Samhällshistoriska institutet innan det blev plundrat. Brottslingarna använde en blåslampa för att skära sig igenom en dörr, arbetade i lokalerna större delen av natten, gick igenom alla hyllor och tog ingenting – ingenting, inte ens en del pengar som hade blivit kvarlämnade – förutom 81 kg papper som tillhörde mig. Deras metod är lika avslöjande som om GPU:s chef hade lämnat sitt visitkort på platsen. Samtliga franska tidningar – naturligtvis utom *l'Humanité*, som är GPU:s officiella organ – uttryckte (antingen öppet eller fördolt) övertygelsen att detta brott hade begåtts på order från Moskva. Som en hyllning till GPU:s teknik förkunnade Parispolisen att franska inbrottstjuvar inte har tillgång till så sofistikerade verktyg. Av en slump hade GPU:s agenter alltför bråttom: den första sändningen papper till Samhällshistoriska institutet omfattade bara ungefär en tjugondel av dokumenten i Paris, och framförallt gamla tidningar som bara var av historiskt intresse. Lyckligtvis fick tjuvarna bara tag på några få brev. Men de kommer inte att nöja sig med det. Jag väntar fler, mer energiska angrepp, kanske till och med här i Norge. Hursomhelst vill jag uppmärksamma domarna på det faktum att GPU bröt sig in i och plundrade ställen som innehöll mina arkiv kort efter det att jag namngav Samhällshistoriska institutet i ett brev som gick igenom passbyrån. Har jag inte rätt att anta att GPU har agenter i den norska byrån som kontrollerar min korrespondens? Om så är fallet blir kontrollen en direkt medbrottsling till inbrottstjuvarna. Den bravad som Stalins agenter utförde i Paris fick mig för första

³ Min sons edliga skriftliga försäkran till förhöret 19 november 1936 informerade mig att han redan hade överlämnat delar av mina arkiv till Samhällshistoriska institutet innan han fick mitt brev från 10 oktober. Min son hade vidtagit denna åtgärd på grund av mina tidigare brev, där jag flera gånger (om än mindre kategoriskt) hade uttryckt samma farhågor. – Trotskijs anmärkning.

gången att fundera på om dessa herrar (*pekar mot de svarande*) kanske också tillhör GPU...

Rättens ordförande: På vad grundar du denna misstanke?

Trotskij: Jag har bara lagt fram ett antagande. Jag har mer än en gång frågat mig: vem gav dessa unga män idén att göra en räd mot mitt hus? Vem försåg dem med högteknologiska instrument, som armén använder, för att övervaka mina telefonsamtal? Som de senaste valen visade är de norska nazisterna fortfarande en obetydlig grupp. Först trodde jag att det var Gestapo som letade efter något, att Gestapo på detta sätt försökte hitta mina politiska vänner i Tyskland. Jag anser fortfarande att de helt säkert var inblandade i denna affär.

Rättens ordförande: Och vad har du för grund till det?

Trotskij: Flera veckor innan kuppen besökte fascister flera gånger vår gård och till och med vårt hus, och låtsades vara spekulanter på huset. Flera gånger väckte deras inställning mitt intresse: när de mötte mig på gården eller i huset låtsades de inte se mig, och vågade inte hälsa på mig. Allmänt sett står dessa unga personers mod inte i proportion till deras illvilliga planer, och det var det som fick dem överge sin uppgift inför en ung flickas, Hjördis Knudsens, motstånd. Några dagar innan kuppen visade sig en främling klädd i Tyroler-kläder på vår gård, och när han såg mig vände han genast om. När vi frågade vad han letade efter, svarade han dumt: "Jag vill köpa bröd", och presenterade sig som en österrikisk turist. Men en österrikare som råkade vara gäst hos oss, sa senare efter att artigt ha avvisat honom, "Den så kallade österrikaren talar tyska med nordtysk accent." Jag tvivlar inte, medlemmar i juryn, på att denna turist med misstänkt utseende hade som uppgift att förbereda kuppen.

Den huvudanklagade, R H: Han var en turist från Mecklenburg som bar knäbyxor från Tyrolen. Han var inte mer än 18 år gammal. Han hade ingenting med vår plan att göra. Vi stötte på honom av en slump på hotellet...

Trotskij: Utmärkt. Den svarande medger att han har varit i kontakt med mannen från Mecklenburg som, av någon för oss okänd anledning, låtsades komma från Österrike. Vad gäller denna turist ålder, så var han inte under 23 år. Det fanns ingen anledning för honom att komma till vårt hus för att köpa bröd när det finns bagerier. Ni stötte på honom på hotellet av en slump? Det tror jag inte på. Jag hävdar att de enda sanna ord som den svarande sa är "knäbyxor från Tyrolen". Fascisterna, i synnerhet de tyska fascisterna, har visat hur mycket de hatar mig. När den franska pressen förde sin kampanj mot mig fick den sitt viktigaste material från Tyskland. När Gestapo hittade en bunt av mina gamla brev i Berlin, så klistrade Goebbels affischer över hela landet som fördömde min kriminella verksamhet. Mina politiska vänner i Tyskland har dömts till dussintals år i fängelse.

Advokat W: Hur länge sedan är det?

Trotskij: De arresteras och döms hela tiden, och inget har ändrat sig i detta avseende under de senaste månaderna. Från mina första år i landsflykt har jag flera gånger i mina skrifter pekat på att Kommunistiska internationalens politik i Tyskland skulle leda till seger för nazisterna. På den tiden var den ökända teorin om "tredje perioden" på modet. Stalin hade uttalat denna uppfattning: "Socialdemokratin och fascismen är tvillingar och inte varandras motsatser." Av de två ansågs socialdemokratin vara den farligaste fienden. Under sin kamp mot socialdemokratin stödde till sist stalinisterna Hitler (under folkomröstningen i Preussen).⁴ Tredje internationalens hela politik var inget annat än en rad brott. Jag krävde gång på gång en enhetsfront med socialdemokratin, att det

⁴ 1931 krävde nazisterna en folkomröstning för att upplösa den preussiska Lantdagen (parlamentet). Det skulle innebära att man kastade ut den socialdemokratiska regeringen i en stat där majoriteten av Tysklands befolkning bodde. Till en början slöt stalinisterna upp sida vid sida med socialdemokraterna mot fascisterna, men efter order från Moskva ändrade de plötsligt uppfattning och stödde kampanjen för en folkomröstning. Stalinisternas och nazisternas gemensamma ansträngningar fick mindre än hälften av de 25 miljoner röster som behövdes för att stadfästa folkomröstningen. Denna händelse kallas ofta den **Röda folkomröstningen**.

skulle skapas en arbetarmilis, verkliga och inte teatraliska aktioner mot reaktionens väpnade band. Man hade mycket väl kunna ställa Hitlers rörelse schack matt 1929-32. Men då hade det krävts en politik av revolutionärt försvar, inte byråkratisk dumhet eller tomma hot. Nazisterna följde mycket noga splittringen inom arbetarklassen och insåg helt klart vilken fara en stark enhetsfrontspolitik skulle innebära för dem. I samband med detta är det lätt att inse att Gestapo, med hjälp av sina politiska vänner i Norge, skulle försöka att lägga vantarna på min brevväxling.

Men det går också att göra en annan tolkning. Under förberedelserna inför Moskvarättegångarna var GPU också intresserade av mina arkiv. Det hade kanske varit att träda fram alltför öppet att organisera en kupp med hjälp av "kommunister". Det skulle vara lämpligare att utnyttja fascister. Dessutom har GPU agenter i Gestapo, precis som Gestapo har agenter i GPU. Endera av dem kunde ha utnyttjat dessa ungdomar för att genomföra sina planer.

Svarande R H (hetsigt): Vi hade inte kontakt med varken Gestapo eller GPU!

Trotskyj: Jag hävdar inte att de anklagade visste vem som utnyttjade dem. Det är fascistiska ungdomars öde att fungera som kanonmat för krafter som de inte vet någonting om.

*Advokat W (som håller upp utgåvor av **Bulletin Opozitsij** på ryska):* Är vittnet redaktör för denna publikation?

Trotskyj: Inte redaktör i formell mening, nej. Men främsta bidragsgivare. Hursomhelst tar jag fullt ansvar för denna tidskrift.

*Advokat W (efter att rätten på hans begäran hade fått höra utdrag ur **Bulletinen** med hård kritik mot den sovjetiska byråkratin):* Jag vill uppmärksamma rätten på det faktum att vittnet skrev dessa artiklar under sin vistelse i Norge, och på så sätt försökte störta regeringen i ett land med vilket Norge har vänskapliga förbindelser.

Trotskyj: Jag noterar med intresse det faktum att de norska fascisterna försvarar Stalins regim mot mig. Tillsammans med chefen för passbyrån klandrar de mig också för att ha kritiserat Leon Blums politik i Frankrike. Uppenbarligen försvarar de alla regeringar utom sin egen, och förbehåller sig här rätten att störta den med våld. Om det betraktas isolerat kan deras angrepp mot mig förefalla vara en ganska obetydlig händelse. Men om vi överväger det lite, så kan vi se det som den första sammandrabbningen i ett inbördeskrig. (*Advokat W höjer armarna med ett uttryck av demonstrativ häpnad.*) Åh, jag vet mycket väl att allt detta görs i "samhällsordningens" namn. General Franco gjorde myteri i "samhällsordningens" namn. Hitler förbereder ett världskrig för att rädda "samhällsordningen" mot bolsjevismen. Fascister räddar samhällsordningen genom att anställa en blodig oordning. Till att börja med försökte fascisterna bringa oordning i mina papper. Men det beror på att de ännu så länge är alltför svaga för att begå andra brott.

Advokat W: Är *Bulletinen* förbjuden i Ryssland.

Trotskyj: Självklart.

Advokat W: Icke desto mindre säger den att dess idéer har många anhängare i Sovjetunionen. Alltså har vittnet under sin vistelse i Norge varit indragen i att illegalt sända *Bulletinen* till Ryssland.

Trotskyj: Jag är personligen inte alls inblandad i det. Men jag tvivlar inte på att *Bulletinen* och dess idéer når Sovjetunionen. Hur? På de mest olika sätt. Det finns alltid hundratals, om inte tusentals, sovjetiska medborgare utomlands – diplomater, handelsrepresentanter, sjömän, affärsmän, studenter, artister, idrottsmän. Ett antal av dem läser *Bulletinen*, i hemlighet så klart, men med större nöje än den officiella sovjetiska pressen. Jag har till och med hört sägas att Litvinov alltid har med sig det senaste numret av *Bulletinen* i fickan. Jag vill dock inte svära på det under ed, emedan jag inte vill ställa till problem för denna sovjetiska diplomat. (*Leenden i rättssalen.*) Kremles höga ämbetsmän är mycket trogna prenumeranter på *Bulletinen*, som de ofta polemiserar mot i sina tal. Huruvida de är

glada åt den eller ej är en annan fråga. När sovjetiska medborgare läser dessa tal i pressen försöker de läsa mellan raderna. På det hela taget småsaker, men ändå något.

Jag tar tillfället i akt att påpeka att *Bulletinen* har kommit ut under åtta år, en tidsperiod som jag huvudsakligen tillbringade i Turkiet och Frankrike. Fram till 1933 gavs *Bulletinen* ut i Tyskland. Hitler förbjöd den när han kom till makten. För närvarande ges *Bulletinen* ut i Frankrike, i enlighet med franska presslagar. Trots att den turkiska regeringen hade de mest vänskapliga relationer med Kreml, försökte den aldrig lägga sig i min litterära verksamhet. Åran för att ha inlett det tillhör, tillsammans med Hitler, de norska fascisterna och den norska regeringen.

*Advokat W (ger vittnet nr 48 av **Bulletinen**):* Är vittnet författare till den osignerade ledaren i detta nummer [”Om Fjärde internationalens sovjetiska sektion”]?

Trotskyj: Är försvarsadvokaten intresserad även av denna artikel? Jag måste påpeka att det finns ett slående sammanträffande här. Chefen för den norska polisen, herr Askvig, som är närvarande här, kom för några veckor sedan till Sundby (där jag är internerad) för att fråga samma fråga om ledaren i *Bulletinen* från februari 1936 – å passbyråns vägnar. Jag frågade honom om herr Konstad tänkte göra en juridisk undersökning. I så fall, på vilka grunder? Jag upplevde herr Konstads fråga som oförskämd och vägrade besvara den. Samma nummer av *Bulletinen* är nu i händerna på advokat W...

Rättens ordförande: Försvarets advokat har rätt att få upplysning om allt material som har samband med den preliminära utredningen.

Trotskyj: Det vet jag mycket väl. Men vem förde in detta nummer av *Bulletinen* i den preliminära utredningen?

Statsåklagaren: Försvaret krävde att den skulle föras till protokollet. Jag var mot det, eftersom jag inte såg några samband mellan detta dokument och fallet.

Trotskyj: Så, medlemmar i jury och domare, chefen för passbyrån försökte olagligt, med polisen som mellanhand, få information från mig som kunde vara till nytta för försvaret av de som bröt sig in i mitt hem. Är det inte skandalöst? Och det är till denna herre den ”socialistiska” regeringen anförtror övervakningen av min brevväxling!

Vad gäller artikeln i fråga, har jag inte minsta anledning att inför denna rätt förneka att jag skrev den. Den har för övrigt publicerats under mitt namn i olika tidningar i Europa och Amerika. Artikeln handlar om förföljelserna av trotskister i Sovjet. Jag har skrivit dussintals liknande artiklar. Det verkar som om försvarsadvokaten, vad som än händer inte vill låta mig kritisera den stalinistiska polisen. Det förvånar mig inte: fascisterna stjal mina papper i Norge, GPU stjal dem i Paris och denna aktionsenhet skapar en viss intressegemenskap.

(Efter att ha läst utdrag ur den anstötliga artikeln visar advokat W vittnet en bok som gavs ut i Paris 1936 – [Kommunismen och terrorism](#), av Leo Trotskyj.)

Advokat W: Är förordet till denna bok, daterat 1936 och följaktligen skrivet i Norge, skrivet av vittnet?

Trotskyj: Frågan är onödig. Förordet är undertecknat och daterat. Boken skrevs 1919, och kom senare ut på flera språk. Ursprunget till detta arbete är som följer. Andra internationalens teoretiker, Karl Kautsky, hade skrivit en bok mot bolsjevikernas ”terrorism”. Jag gick ut till försvar av mitt parti. Det handlar givetvis inte om individuell terrorism, som vi marxister alltid har förkastat, utan om massornas revolutionära handlingar. Jag vet inte om denna bok är brottslig utifrån passbyråns synvinkel, men den nuvarande justitieministern, rådspresidenten och andra medlemmar i den norska regeringen tillhörde Kommunistiska internationalen under just den tidsperiod då detta arbete gavs ut. De har säkert läst boken allihopa. Det är en helt annan fråga hur mycket av den som de minns

eller hur mycket de förstod...

(På advokat W:s begäran läser man upp flera stycken ur förordet.)

Trotskyj: Vi märker att det var ett misstag av de svarande att stjäla mina papper – mina böcker uttrycker den revolutionära karaktären på mitt program mycket mer utförligt och med mycket större eftertryck. Inte ens den norska passbyråns medicin kommer att bota mig från mina samhällsomstörtande idéer.

Advokat W (som anför en annan bok av Leo Trotskyj, [Den förrådade revolutionen](#), som bevis): Skrev vittnet denna bok under sin vistelse i Norge?

Trotskyj: Ja, och tack och lov hann jag skriva färdigt den och skicka manuskriptet för översättning till Frankrike och USA innan jag internerades. Resterande kopior av manuskriptet hamnade i händerna på passbyrån, som med hjälp av forskare och diplomater tillbringade två månader att fundera på om jag hade skrivit ett vetenskapligt eller politiskt arbete. Först efter att fått exemplar av den franska upplagan insåg herr Konstad att hans upplysta ansträngningar var förgäves – dock inte utan att orsaka betydande vånda och materiella förluster för mig. Men det föll ingen annan in än i Norge, att protestera mot utgivningen av detta arbete. Tvärtom har jag med tillfredsställelse lyckats få reda på att den mottogs mycket väl av den franska publiken.

Advokat W: Menar vittnet med ”mottogs väl” att den har lästs av många?

Trotskyj: Inte bara det. Jag tänker på de artiklar som boken gav upphov till i alla möjliga sorters tidningar, av de mest varierande politiska uppfattningar. De flesta publikationer fördömer givetvis outtröttligt mina politiska slutsatser. Men nästan samtliga kritiker gjorde den läsande publiken uppmärksam på min bok. Herr Caillaux, före detta ordförande för [franska deputerade-]rådet, som tveklöst inte är någon av mina politiska vänner, var den förste att uttrycka sig på det sättet. Jag skulle kunna åberopa många andra ståndpunkter. Men är det inte förvånande, är det inte skrattretande, medlemmar i juryn, att jag är tvungen att inför norsk rätt försvara min rätt att publicera böcker i Frankrike? Den norska regeringen har försatt sig i en position som den inte kan klara sig ur med värdighet.

(På advokatens uppmaning översätter vittnet några stycken ur boken från franska till tyska, där han diskuterar att massorna oundvikligen kommer att störta den bonapartistiska byråkratin i Sovjetunionen.)

Advokat W: Jag vill betona att dessa sidor skrevs i Norge.

Trotskyj: Och jag vill betona att den sovjetiska oligarkin har fått vaksamma försvarare – opartiska hoppas jag – i de norska fascisterna. I alla händelser har Stalin och herr Quisling samarbetat för att få mig internerad.⁵

Moskvarättegången

(Efter en halvtimmes paus frågar försvarsadvokat W vittnet en fråga om rättegången mot de 16, som han redogör för rätten på tyska. Åklagaren protesterar mot frågan såsom varande ovidkommande, i synnerhet som det fascistiska angreppet på Trotskyjs hem hade ägt rum innan Moskvarättegången hade inletts. Rättens ordförande bifaller protesten.)

Trotskyj: Jag ber enträget rätten att ge försvarsadvokaten möjlighet att fråga om allt som han anser användbart för honom, speciellt om Moskvarättegången. Det är sant att rättegången ägde rum efter angreppet mot mitt hem. Men det är möjligt att attacken bara var en del i förberedelserna av rätte-

⁵ **Major Vidkun Quisling** (1887-1945) var ledare för Nationella Enhetspartiet, det norska pronazistiska partiet. Han blev skjuten efter kriget.

gången mot de 16, på samma sätt som stölden av mina papper i Paris säkerligen är en del i förberedelserna av en ny rättegång. Dessutom är det av intresse för rätten att få reda på ett vittnes moraliska och politiska karaktär.

Rättens ordförande: Eftersom vittnet är beredd att svara på frågor har rätten inget att invända.

Advokat W: Vad kan vittnet säga om orsakerna till denna rättegång?

Trotskij: Frågan är alltför vagt formulerad. Vi står inför domstolens skrank. Försvarsadvokaten är jurist. Vi har inte med "orsaker" att göra. Frågan borde ha ställts mer exakt: är anklagelserna som riktas mot mig i Moskvarättegången sanna? Nej, de är falska. De innehåller inte ett sant ord! Och det handlar inte om juridiska eller rättsliga misstag utan en medveten bluff. GPU har förberett rättegången under minst 10 år. De började alltså förberedelserna långt innan mordet på Kirov, som bara var en "olyckshändelse" under loppet av dessa förberedelser. Jag hade inte mer med mordet på Kirov att göra än någon annan i detta rum. Inget mer, medlemmar i juryn. Huvudorganisatören av de juridiska förfalskningarna i Moskva, vår tids, ja kanske alla tiders värsta politiska brott, är Stalin. (*Alla lyssnar med total uppmärksamhet.*) Jag är fullt medveten om allvaret i mina ord och det ansvar jag tar på mig. Jag överväger varje ord, medlemmar i juryn.

Hela tiden kommer det tidningsartiklar som inskränker frågan till personlig fiendskap mellan Stalin och Trotskij. "Kamp om makten", "rivalitet", säger de. Dessa förklaringar måste tillbakavisas som ytliga, idiotiska och till och med befängda. Under de senaste 13 åren har tiotusentals så kallade trotskister förföljts hårt i Sovjetunionen, de har ryckts undan från sina arbeten och sina familjer, berövats sina hem och allt annat, ofta sina liv – skulle det vara på grund av personlig rivalitet mellan Stalin och Trotskij? *Den förrådada revolutionen*, boken som upprörde försvarsadvokaten så mycket, skrevs innan Moskvarättegången. Som pressen medger ger den en verkligt politisk och historisk förklaring av denna rättegång. Jag kan här bara tala om det mycket kort. Jag kan förstå att en utomstående, i synnerhet en jurist, måste känna sig besvärad inför Moskvarättegången. Det är naturligtvis omöjligt att tänka sig att hela det gamla bolsjevikiska gardet blev fascistiskt. Till och med rättegångens förlopp ser ut som en mardröm. Man förstår heller inte vad sovjetregeringen har för behov av detta gyckelspel och hur den lyckades få de svarande att anklaga sig själva falskt.

Tillåt mig säga att det inte går att närma sig Moskvarättegången med vanliga kriterier, med sunda förnuftet. Det sunda förnuftet grundar sig på erfarenheter från det vardagliga, fridfulla livet. Men Ryssland har upplevt en samhällsrevolution av oerhörd omfattning. Landet är fortfarande långt från att ha uppnått en ny inre jämvikt. Det första man måste ta hänsyn till är den grundläggande motsättning som idag sliter det sovjetiska samhället i stycken.

Revolutionens mål var att upprätta ett samhälle utan klasser, det vill säga utan ett privilegierat fåtal och förtvivlade massor. Ett sådant samhälle behöver inte något statligt tvång. Regimens grundare antog att alla samhällsfunktioner skulle utföras av medborgarna själva, utan en professionell byråkrati som dominerade befolkningen. Av olika historiska orsaker, som jag inte tänker ta upp här, har det sovjetiska samhällets verkliga strukturer hamnat i skriande motsättning till detta ideal. En enväldig byråkrati har satt sig över folket. Den har makten och den kontrollerar landets välstånd. Den är i åtnjutande av privilegier utan motstycke, privilegier som ökar för varje år.

Den maktavande kastens ställning är i grunden falsk. Den är tvungen att dölja sina privilegier, den måste ljuga för folket, använda kommunistiska formuleringar för att rättfärdiga förhållanden och fakta som inte har någonting med kommunism att göra. Den byråkratiska apparaten tillåter ingen att kalla saker och ting vid sitt rätta namn. Tvärtom kräver den under alla omständigheter att man använder ett vanligt "kommunistiskt" språkbruk – som har till syfte att dölja sanningen. Partiets traditioner och grundläggande dokument står i absolut motsättning till den existerande verkligheten. Den härskande oligarkin tvingar därför historiker, ekonomer, sociologer, professorer, lärare, propagandister, domare att tolka dokumenten och verkligheten, den förflutna och den nuvarande, på ett

sådant sätt att de åtminstone till det yttre får dem att passa. Hela den officiella ideologin genomsyras av den obligatoriska lögnen. Folk tänker en sak och skriver och säger en helt annan. Klyftan mellan ord och verklighet växer hela tiden. De mest okränkbara formuleringar måste ändras varje år. Titta igenom de olika upplagorna av samma bok, till exempel ett uppslagsverk, så kommer ni att se att varje ny upplaga innehåller olika bedömningar av samma personer och samma fakta – ibland mer och mer berömmande, ibland mer och mer smädande. Under byråkratins piska utför tusentals personer systematiskt ett ”vetenskapligt” förfalskningsarbete. Minsta antydning av kritik eller protest, minsta oenighet, behandlas som det värsta brott.

Utan rädsla för att överdriva kan man säga att byråkratien har genomsyrat Sovjetunionens hela politiska atmosfär med inkquisitionens anda. Lögner, förtal, förfalskningar är inte tillfälliga vapen mot politiska meningsmotståndare utan härstammar organiskt ur byråkratins falska ställning i det sovjetiska samhället. Kommunistiska internationalens press, som den tidning ni är bekant med, är i detta avseende bara en blek kopia av den sovjetiska pressen. Men verkligheten gör sig hela tiden påmind, avslöjar den officiella linjen och bekräftar oppositionens kritik – och därför måste byråkratien ta till allt hårdare metoder för att bevisa sin ofelbarhet. Först tog de ifrån motståndarna deras funktioner, därefter deporterade de dem till avlägsna platser, och slutligen vägrade de dem något som helst arbete. De blev måltavla för ett allt giftigare förtal. Eftersom allmänheten var trött på polemiska artiklar som de inte längre satte någon tilltro till, måste byråkratien iscensätta sensationella rättegångar. Det enda som återstod var att anklaga motståndarna för brott, inte mot den nya aristokratins privilegier, utan mot folkets intressen. Under varje nytt skede blev den sortens anklagelser alltmer groteska. Sådan är den politiska atmosfär, den sociala psykologi, som har möjliggjort Moskvarättegångens kusliga spektakel. Under rättegången mot Zinovjev nådde den sin höjdpunkt – eller rasade snarare till sin bottennivå.

Om rättegången allmänt sett förbereddes under lång tid, så finns det mycket som får en att tro att den inleddes några veckor, kanske till och med några månader, tidigare än vad regissörerna önskade. De svarandes kupp här gav ett intryck som gick mot Moskvas planer. Överallt talade pressen, inte utan anledning, om de norska nazisternas band till Gestapo. Det skulle hållas en rättegång här som skulle visa på den allvarliga fiendskapen mellan mig och fascisterna. Man måste till varje pris få bort det intryck som detta olyckliga företag hade skapat. Med största sannolikhet krävde Stalin att GPU skulle skynda på Moskvarättegången. Enligt officiella uppgifter gjorde de anklagade sina viktigaste ”bekännelser” under de preliminära undersökningarnas sista vecka, just innan rättegången, mellan den 7:e och 14:e augusti. Eftersom det var så bråttom blev det svårt att få vittnesmålen att stämma med varandra och med fakta. Dessutom var regissörerna beroende av de anklagades bekännelser för att fylla igen luckorna i anklagelserna. När de 16 svarande erkände att de var skyldiga till mordet på Kirov eller till att ha planerat andra mord – och en del till och med tillade att de hade anknytningar till Gestapo – varför skulle åklagaren då bekymra sig om ytliga bevis eller ens bry sig om skriande motsägelser, tidsmotsägelser, vansinnigheter? När folk inte måste ta ansvar för något, så tappar de uppmärksamheten för detaljer. Att inte vara ansvarig inför väljarna skapar vårdslöshet. Åklagare Vysjinskij saknar inte bara skrupler, han är dessutom helt talanglös. Han ersätter bevis med skällsord. Hans anklagelseakt, hans krav på straff, travar motsättning på motsättning.

Självklart kan jag inte analysera eller räkna upp dessa motsättningar här. Min äldsta son, Leon Sedov, som Moskvas Borgia har dragit in i detta fall för att komma åt mig (tveklöst trodde han att det skulle bli svårare för min son att skaffa alibin än för mig), gav nyligen ut en *Röd bok* i Paris, som ägnas åt Moskvarättegången. De 120 sidorna i detta dokument avslöjar fullkomligt alla de faktiska, psykologiska och politiska motsägelser som finns i anklagelserna. Men min son har inte haft tillgång till ens en tiondel av de dokument som jag förfogar över (brev, artiklar, vittnesmål, personliga minnen). Anklagarna i Moskva skulle ha blivit avslöjade som förfalskare inför vilken domstol som helst, förfalskare som inte låter någonting hindra dem från att försvara den nya

privilegierade kastens intressen.

Det finns en del jurister i väst (i England herr Pritt, i Frankrike herr Rosenmark) som, på grundval av de anklagades "fullständiga" bekännelser, kan tänka sig att intyga GPU:s moral. Dessa Stalins försvarsadvokater kommer en vacker dag att ångra sin förhastade och dåligt genomtänkta entusiasm. Sanningen kommer att övervinna alla hinder och sopa undan många personers anseende. Pritt och liknande lurar allmänheten genom att framställa det som om 16 personer, misstänkta för att tillhöra ett gangsterband, till slut hade gjort bekännelser som trots avsaknaden av avgörande bevis hade målat upp en övertygande bild av förberedelserna av mordet på Kirov och andra brott. I själva verket hade de svarande och grupperna av svarande under rättegången mot de 16 inga samband med varandra, varken i fallet Kirov eller andra fall. Enligt officiella dokument får vi höra att man i efterdyningarna till mordet på Kirov först sköt 104 okända "vitgardister" (bland vilka det återfanns inte så få oppositionella), varefter 14 personer, som blev falskt anklagade eller anklagades på grund av att de kände Nikolajev-gruppen som hade mördat Kirov, också blev skjutna. Trots att dessa 14 hade avgivit "fullständiga bekännelser" hade inte en enda av dem namngett någon av de framtida svarande i rättegången mot de 16. Affären Zinovjev-Kamenev är Stalins företag, som utarbetats utan samband med den tidigare Kirov-rättegången. De sextons "bekännelser" fick man fram i flera på varandra följande stadier, och de ger inte på något sätt bilden av terroristisk verksamhet utövad av personen i fråga. Tvärtom ser vi hur de anklagade, vägledade av anklagarna, noggrant undviker konkreta frågor om tid och plats. Jag har just fått se den officiella rapporten från Moskvarättegången. Denna lilla bok anklagar i själva verket förövarna av den juridiska bluffen! Sida efter sida fördömer de svarande, offer för en sorts hysteri, sina egna brott utan att kunna säga något definitivt om dem! De kan inte säga något om dem, medlemmar i juryn, därför att de inte har begått några brott. Bekännelserna skulle göra det möjligt för den makthavande klickken att göra slut på sina motståndare – inklusive mig, deras "fiende nummer ett".

"Men varför, av vilka skäl, skulle de svarande anklaga sig själva för brott som de aldrig har begått och på så sätt rusa mot sin egen undergång?", frågar GPU:s försvarare. En ytterst oärlig invändning. Gjorde de anklagade dessa bekännelser självmant, av egen fri vilja?

Under flera år har skruvstället klämts allt hårdare runt dem, så att de till slut inte hade något annat hopp om räddning än fullkomlig underkastelse, fullständig undergivenhet, hysteriskt krypande inför bödlarna, vars varje ord och gest de hädanefter upprepade. Människans nervsystem har en begränsad motståndskraft. GPU behövde inte använda fysisk tortyr eller speciella droger för att få de anklagade till den punkt där de inte längre kunde se någon annan utväg ur den outhärdliga situationen än att obetingat gå med på att förtala sig själva. Det enda som krävdes för att uppnå detta var förnedring, lidande, psykisk tortyr under en tioårsperiod (för en del 13 år), riktad mot de mest framstående bland de anklagade och deras familjer.

Mardrömmen av "bekännelser" går bara att förklara om man inte för ett ögonblick glömmer bort det faktum att de svarande under de senaste åren vid flera tillfällen har avsagt sig sina uppfattningar: inför partiets kontrollkommission, inför möten, än en gång inför kommissioner, och slutligen inför en domstol. Varje gång krävde man att de skulle erkänna exakt vad de var tvungna att erkänna. Först handlade det om programmatiska frågor. Under lång tid hade oppositionen kämpat för industrialisering och kollektivisering av jordbruket. Sedan byråkratin efter långvarigt motstånd hade tvingats slå in på den väg som oppositionen hade pekat ut, så anklagade den oppositionen för att ha stått i vägen för industrialisering och kollektivisering! Det är den stalinistiska metoden i ett nötskal! Man krävde av de oppositionella som ville återvända till partiet att de medgav ett "misstag" som det egentligen var byråkratin som begick. Denna jesuitiska manöver gick att genomföra därför att oppositionens idéer bara var kända av några tiotusen eller hundratusen människor, speciellt inom samhällets övre skikt. De breda folkmassorna kände inte till dessa idéer eftersom byråkratin obevekligt hindrade oss att sprida våra skrifter.

Bakom scenen pågick ett långdraget och smärtsamt köpslående mellan botfärdiga oppositionella och tjänstemän i kontrollkommissionerna, som i själva verket är GPU:s organ: vilka misstag ska man medge och hur? I slutändan vann kontrollkommissionernas jesuiter. Partiledningen visste mycket väl att dessa avsvärjelser inte hade det minsta moraliska värde och att deras enda syfte var att inför massorna bekräfta tesen om ledarnas ofelbarhet. I sin kamp för absolut makt avtvingade byråkratin nya och ännu mer förnedrande förnekanden ur samma motståndare, som för länge sedan hade ångrat sig (med andra ord av sagt sig all rätt att kritisera). Vid minsta tecken på motstånd svarade inkvisitorn: ”Så alla dina tidigare avsvärjelser har inte varit allvarligt menade! Du vill inte hjälpa partiet att bekämpa sina fiender! Du ställer dig på andra sidan barrikaderna!”

Vad kunde de som hade kapitulerat – dessa före detta oppositionella som redan hade förtalat sig själva – göra nu? Göra motstånd? Försent. De satt i fällan. De kunde inte återvända till oppositionen – den skulle inte ha litat på dem. Dessutom hade de inte kvar någon politisk vilja. De var krossade av sitt tidigare förtal av sig själva, ständigt i fara, på nytt hotade av repressalier mot sina familjer, utpressade av polisen, och knäböjde gång på gång och sjönk allt djupare.

Efter att ha utsatts för den allra värsta psykiska tortyr gick de svarande under den första rättegången mot Zinovjev-Kamenev [1935] med på att erkänna det *moraliska* ansvaret för terroristiska handlingar som ålåg dem i deras egenskap av tidigare oppositionella. Inom kort kom GPU att utnyttja detta erkännande som utgångspunkt för ny utpressning. På signal från Stalin krävde den officiella pressen hädanefter dödsstraff. GPU organiserade demonstrationer framför domstolen som skandrade ”Död åt mördarna!” På så sätt förbereddes de dömda för nya bekännelser. Kamenev gjorde motstånd längre än Zinovjev. 27 juli 1935 iscensatte de en ny rättegång för honom, bakom lyckta dörrar, så att han förstod att hans enda hopp om räddning – snarare skuggan av ett hopp – var att fullständigt samarbeta med de maktavande. Avskild från världen utanför, utan inre trygghet, sårbar, utan något framför sig, utan ens en strimma ljus, krossades Kamenev. De svarande som trots obeskrivlig tortyr fortsatte att försvara sin värdighet sköt GPU utan rättegång och i det tysta. På detta sätt ”valde” Stalin ut och förberedde de svarande under den nyligen genomförda Moskva-rättegången. Sådan är verkligheten, medlemmar i juryn. Resten är bara lögn och bluff.

”Varför händer allt detta?”, kommer ni att fråga. För att kväva all opposition, all kritik, för att demoralisera och smutskasta alla som går mot byråkratin eller som bara låter bli att lovsjunga den. Och det är inte bara här som detta djävulska arbete har riktats mot mig. Men i detta ämne måste jag återigen vända tillbaka till ett tidigare datum.

Efter de första massarresteringarna inom partiet 1928 vågade inte byråkratin ens drömma om att undertrycka oppositionen fysiskt. Men den kunde inte bara vänta på att oppositionen skulle kapitulera. Jag fortsatte att leda kampen från min landsförvisning [i Alma-Ata]. Till slut såg klicken vid makten ingen annan lösning än att förvisa mig fullständigt, att utvisa mig från landet. Under politbyråns möte (varifrån jag av vänner fick en rapport som jag genast publicerade) hade Stalin sagt: ”Trotskij kommer att bli isolerad i ett främmande land. Han tvingas skriva för den borgerliga pressen, och det kommer att ge oss chansen att smutskasta honom. Socialdemokratin kommer att försvara honom och vi kommer att misskreditera honom i världsproletariatets ögon. Om han gör några avslöjanden kommer vi att fördöma honom som förrädare.”

Denna sluga uträkning saknade klarsynthet. Stalin räknade inte med idéernas styrka och betydelse. Jag publicerade i utlandet arbeten som skolade ungdomen. Det organiserades grupper som stödde mina idéer i vartenda land. Publikationer startades på grundval av det program jag förvarar. Nyligen hölls en internationell konferens under Fjärde internationalens beskydd – samtidigt som Kommunistiska internationalen har drabbats av förvirring och oreda. Utan internationell auktoritet kan inte Stalin styra byråkratin och följaktligen inte behålla makten över sitt folk. Fjärde internationalens tillväxt, och nyheterna om det när allt oftare Sovjetunionen, utgör en allvarlig fara för honom. Kort sagt, den härskande klickens fruktas mer än något annat oktoberrevolutionens fortfarande levande

traditioner, som är obönhörligt fientliga mot den nya privilegierade kasten.

Allt detta förklarar varför Stalin och hans grupp inte för ett ögonblick upphör med sin kamp mot mig personligen. Varenda kapitulation under de senaste 13 åren måste undantagslöst innehålla något uttalande mot mig. Enskilda och kollektiva uttalanden av denna sort kan räknas i tiotusenden. Ingen före detta oppositionell kan komma tillbaka till partiet, eller ens få en enda brödsmula, utan att fördöma Trotskij, smäda Trotskij. För varje år har dessa fördömanden blivit alltmer förnedrande, smädelserna av Trotskij allt grövre, förtalet alltmer lögnaktigt. Framtidens svarande och domare får sin skolning. Gradvis når de fram till sin nuvarande demoralisering. Organisatören av detta, den person som är ansvarig för denna demoralisering – och återigen beklagar jag det faktum att jag måste förkunna detta inför lyckta dörrar – är Stalin. Den nuvarande rättegången föll inte från skyn. Den är avslutningen på en lång rad falska avsvärjelser som har riktats mot mig. När Stalin insåg misstaget att förvisa mig, försökte han rätta till det på sitt eget sätt, med sina typiska metoder. Den juridiska bluffrättegång som har slagit världen med häpnad var i själva verket bara en oundviklig länk i en lång kedja av händelser. Den var förutsedd och officiellt tillkännagiven.

Den nuvarande rättegången grundas på anklagelser för terrorism. Vad mig beträffar, medlemmar i juryn, så skulle jag inte vara rädd för att förespråka och tillämpa individuell terrorism om jag trodde att det bidrog till mänsklighetens befrielse. Mina fiender har mer än en gång åtalat och förföljt mig för de tankar jag ger uttryck åt. Det är vad den norska regeringen just har gjort. Men fram till den dag som idag är har ingen anklagat mig för att dölja mina idéer. Om jag undantagslöst tar ställning mot individuell terrorism – och denna uppfattning härstammar inte från igår utan ända från min revolutionära verksamhets första dagar – så beror det på att jag inte bara anser den vara ineffektiv, utan än värre ödesdiger för arbetarrörelsen. Två terroristiska partier var aktiva i Ryssland, och de var kända över hela världen – Folkets vilja [narodnikerna] och det socialistrevolutionära partiet. Vi ryska marxister organiserades som ett massparti i oförsonlig kamp mot den individuella terrorismen. Vårt främsta argument var att denna metod desorganiserar det revolutionära partiet mycket mer än regeringen. Det är inte utan orsak som den bonapartistiska byråkratin i Sovjetunionen lystet söker efter denna sorts brott, och till och med hittar på dem för att senare lägga skulden för dem på sina politiska motståndare. Mordet på Kirov kunde inte för ett ögonblick skaka byråkratins absoluta makt. Tvärtom gav det dem den chans de hade hoppats på för att undanröja hundratals personer som de fruktade, smutskasta sina motståndare och sprida förvirring i arbetarnas sinne. Konsekvenserna av Nikolajevs äventyr har fullständigt bekräftat – och kunde det vara på något annat sätt? – marxismens traditionella fördömande av terrorism, som jag varit troget under 40 år och som jag inte skulle drömma om att ändra idag.

Om det börjar uppträda terroristiska uppfattningar bland vissa delar av den sovjetiska ungdomen så är det inte resultatet av oppositionens politiska verksamhet, utan tvärtom en effekt av oppositionens nederlag, av kväsandet av allt tänkande, alla protester – sådana tendenser är resultatet av ilska och desperation. GPU griper ivrigt tag i varje tanke på terrorism, odlar den, och skapar snabbt en sorts hemlig organisation där de olycksaliga terroristerna på alla sidor omges av provokatörer. Så var det i fallet Nikolajev. Om man gör sig besväret att analysera dem noggrant kan man med hjälp av officiellt publicerade dokument otvivelaktigt visa att Jagoda, Stalin och Kirov själv kände till att det planerades ett mordförsök i Leningrad. Det enda GPU behövde göra var att blanda in ledare för oppositionen, sedan avslöja komplotten strax innan aktionen och skörda de politiska vinsterna av den. Var Nikolajev själv medlem i GPU? Bar han två hattar? Jag vet faktiskt inte. Hursomhelst tryckte han på avtryckaren innan Stalin hade hunnit dra in sina politiska motståndare i komplotten. Enbart på grundval av officiella dokument kunde jag redan i början av 1935 avslöja polisprovokationen under Kirov-affären. (Jag gav ut en broschyr med titeln *Den stalinistiska byråkratin och mordet på Kirov*.) Jag skrev att det faktum att intrigen som kostade Kirov livet misslyckades, absolut inte skulle stoppa Stalin utan tvärtom tvinga honom att iscensätta en annan och ännu större historia. Man behövde inte ha siargåva för att förutsäga det: det räckte att känna till omständigheter-

na, fakta och personerna.

Som jag har påpekat kunde GPU bara dra en fördel av mordet på Kirov: att alla anklagade – med en revolver mot huvudet – erkände att de bar det moraliska ansvaret för Nikolajevs brott. Varken de anklagade eller den allmänna opinionen eller domarna var förberedda för något mer. Men allt var inte förlorat. Stalin hade bestämt sig för att använda Kirovs lik. GPU drog gång på gång fram liket för nya anklagelser, nya bekännelser, nya avrättningar. Efter en ny förberedelseperiod på 18 månader, då alla de huvudanklagade satt i fängelse, lade GPU fram ett ultimatum för dem: de var tvungna att hjälpa till att spåra anklagelserna för terrorism hela vägen till Trotskij. Under de inledande undersökningarna inför rättegången mot de 16 kan frågan ha ställts på följande sätt:

”Ni är inte längre någon fara för oss”, sa Stalins agenter i själva verket till Zinovjev, Kamenev och de andra fångarna. ”Ni vet det. Men Trotskij har inte givit upp. Han kämpar mot oss på ett internationellt plan. Kriget närmar sig” (eftersom bonapartisterna alltid spelar på patriotiska känslor). ”Vi måste till varje pris – och utan dröjsmål – få stopp på Trotskij. Kompromettera honom. Dra in honom i de terroristiska komplotterna. Knyt honom till Gestapo.”

”Men”, kan de ständiga anklagade ha svarat, ”ingen kommer att tro oss. Vi kommer bara att lyckas kompromettera oss själva utan att slå mot honom...”

Köpsläendet måste ha följt dessa linjer. Flera kandidater som inte gick med på att göra jobbet sköts utan rättegång, så att de andra skulle inse att de inte hade något val.

”Om de tror er eller ej”, måste undersökningsdomarna ha svarat, ”har inte ni med att göra. Er uppgift är att bevisa att era tidigare uttalanden inte bara var hyckleri, att ni verkligen är hängivna mot partiet” (det vill säga den härskande kasten) ”och beredda att offra allt för det.”

Om de greps av en önskan att vara ärliga – och inspärade som de var hade de ingen anledning att ha några skrupler – kan undersökningsdomarna ha tillagt:

”De som är initierade kommer inte att tro er? Det är oviktigt. Ytterst få av dem kommer att besluta sig för att protestera! Fascisternas lögnare kan bara vara till nytta för oss. Demokraterna? De kommer att tuga. De franska och tjeckoslovakiska demokratierna kommer att vara tysta som graven – av patriotiska skäl. Leon Blum är beroende av kommunisterna, som kommer att göra allt som vi säger till dem. 'Sovjetunionens vänner'? De kommer att svälja allt, om inte annat för att slippa medge hur blinda de är. Den internationella borgarklassen, som i Trotskij ser den permanenta revolutionens teoretiker, kan inte ha något intresse av att stöda honom mot oss. Fjärde internationalens press är fortfarande svag. Alltså kommer massorna bara att höra vad vi säger, och inte Trotskijs svar.”

Sådana var Stalins uträkningar, och de var inte helt fel. Till sist kapitulerade de svarande än en gång och gick med på att spela den tragiska och ovärdiga roll som de hade påtvingats.

De gick inte alls med på att erkänna allt man krävde av dem. Nyanserna i de olika bekännelserna vittnar om den desperata kamp som ägde rum bakom scenen strax innan rättegången. Jag tänker här hoppa över de unga misstänkta som jag påstås ha skickat in i Ryssland – men som jag aldrig har hört talas om. Inte en enda av de gamla revolutionärerna medgav att de hade haft kontakter med Gestapo: GPU lyckades inte förnedra dem så djupt. Smirnov och Goltsman förnekade att de hade deltagit i någon terroristisk verksamhet. Men samtliga svarande, utan undantag, vittnade om att Trotskij från utlandet hade sänt hemliga uppmaningar om terrorism, hade givit order om terroristhandlingar och till och med hade skickat terrorister till Sovjetunionen. *Den gemensamma nämnaren i alla bekännelser är alltså att jag har deltagit i terrorism.* Det var det minsta GPU kunde gå med på. Det enda sättet för GPU:s offer att rädda sina liv var att ge dem åtminstone detta.

På detta sätt förstår vi hela bluffrättegångens verkliga syfte. Andra internationalens sekreterare, min gamla dödsfiende Friedrich Adler, skrev: ”Det praktiska syftet med hela detta företag utgör rätte-

gångens allra mest skamliga sida. Det handlar om att beröva Trotskij asyl i Norge, att organisera en formlig människojakt mot honom, göra det omöjligt för honom att existera någonstans på jordklotet.”

Låt oss, medlemmar i juryn, begrunda den gemensamma nämnaren i bekännelserna som den framstår i vittnesmålet från svarande Goltsman, huvudvittne mot mig och min son. Enligt sin berättelse kom Goltsman till Köpenhamn i november 1932 för att träffa mig. Han mötte min son i lobbyn till Hotell Bristol, och min son förde honom till mig. Under ett långt samtal avslöjade jag mina terroristiska planer för honom. Detta är kanske det enda vittnesmål som innehåller en detaljerad beskrivning av tidpunkter och platser. Och eftersom Goltsman envist vägrar medge några som helst förbindelser till Gestapo eller att ha deltagit i terroristiska handlingar, så antas hans utsagor vara ytterst tillförlitliga.

Vad är sant i detta? Goltsman besökte aldrig mig, varken i Köpenhamn eller någon annanstans. Min son kom inte till Köpenhamn när jag var där, och han har faktiskt aldrig varit i Danmark. Och slutligen hade Hotell Bristol, där Goltsman sägs ha mött min son 1932, rivits 1917! En rad lyckliga sammanträffanden (visum, vittnen, telegram, etc) gör att alla de avgörande delarna i den svarandes berättelse förvandlas till ett intet. Goltsman är inget undantag. De andra bekännelserna är av samma skrot och korn. Min sons *Röda bok* har avslöjat dem alla. Ytterligare avslöjanden kommer. För egen del skulle jag redan för länge sedan kunna ha överlämnat till pressen, till den allmänna opinionen, till en opartisk kommission eller utredning, eller till en oberoende domstol, fakta, dokument, vittnesmål, politiska och psykologiska överväganden, som i grunden tillbakavisar hopkoket i Moskva. Men mina händer är bundna. Den norska regeringen har förvandlat asylrätten till ett fängelse. I det ögonblick som GPU vräker över mig fruktansvärt avskyvärda anklagelser, sätter regeringen i detta land mig inom lås och bom och avbryter mina möjligheter att kommunicera med omvärlden.

Här måste jag återge en händelse som inte är särskilt viktig men som ändå kan förklara min nuvarande situation. Förra sommaren, några veckor innan Moskvarättegången, blev herr Koht inbjuden till Moskva, där han fick ett ovanligt hjärtligt välkomnande. Jag talade om detta med min värld, journalisten Konrad Knudsen, som ni redan har hört som vittne här. Trots att våra politiska ståndpunkter skiljer sig avsevärt befinner vi oss på vänskaplig fot. Utöver att utbyta nyheter, så talade vi inte politik, och undvek alla principiella diskussioner.

”Vet du”, frågade jag honom halvt på skämt, ”varför herr Koht blir så väl mottagen i Moskva?”

”Varför?”

”De förhandlar om mitt huvud.”

”Hur vet du det?”

”Moskva ger herr Koht antydningar – eller säger rakt ut – 'Vi kommer att chartra era båtar, vi kommer att köpa er sill, men på ett villkor: att ni säljer Trotskij till oss'.”

Hängiven som han är sitt parti, blev Knudsen irriterad över att höra mig tala på det sättet: ”Så du tror att våra principer är till salu?”

”Kära Knudsen”, svarade jag, ”jag säger inte att den norska regeringen förbereder sig för att sälja mig. Jag säger bara att Kreml skulle vilja sluta en sådan överenskommelse.”

Jag menar inte att Litvinov och Koht köpslog direkt. Jag vill till och med betona att minister Koht uppförde sig mer värdigt gentemot mig under valkampanjen än andra ministrar. Men olika omständigheter visade att Kreml genomförde en ganska omfattande både ekonomisk och politisk aktion i Norge. Orsaken till det framstod klart när Moskvarättegången utbröt. Utan tvekan hade den reaktionära pressens kampanj mot mig via omvägar fått sin näring från Moskva. GPU:s mellanhänder försåg högertidningarna med mina ”subversiva” artiklar. Deras agenter i Kommunistiska internationa-

lens norska sektion spred rykten och skvaller. Syftet var att förvirra landet strax innan valet, skräm- ma regeringen och på så sätt förbereda den att ge sig för ett ultimatum. Uppmanade av den sovje- tiska beskickningen krävde norska skeppsbyggare och andra inblandade kapitalister att regeringen utan dröjsmål skulle lösa affären Trotskij – annars var det sannolikt att arbetslösheten skulle öka. För egen del ville inte regeringen annat än att vika sig för Moskva. Den saknade bara en före- vändning. För att dölja sin kapitulation anklagade regeringen mig, utan minsta orsak, för att bryta mot de överenskommelser som jag hade skrivit under vid min ankomst. Sanningen är att regeringen genom att internera mig hoppades förbättra landets betalningsbalans!

Justitieministerns inställning har varit speciellt oärlig. Strax innan interneringen ringde han oväntat upp mig. Polisen hade redan ockuperat vår gårdsplan. Ministerns röst var älskvärd.

”Jag har fått ditt brev”, sa han, ”och jag tycker att du ofta har rätt. Jag ber dig om en enda sak: skicka inte ditt brev till pressen, svara inte på dagens officiella kommuniké. Ministerrådet sammanträder i kväll, och jag hoppas att vi kommer att ta beslutet under förnyat övervägande.”

Jag svarade att jag givetvis förväntade mig ett definitivt beslut. Nästa dag blev jag arresterad, de kroppsvisiterade mina sekreterare, och beslagtog först av allt samtliga fem exemplar av ett av mina brev som de hade, och i vilket jag påminde ministern om att han hade varit närvarande under en av de intervjuer jag hade givit till pressen. Den ärevördiga ministern var rädd för att ett avslöjande av detta faktum skulle vara skadligt för honom inför valet. Så mycket för denna lagens väktare!

Som ni känner till vågade inte Sovjetregeringen kräva att jag skulle utlämnas, varken före eller efter rättegången. Kunde det ha varit på något annat sätt? En begäran om utlämning skulle behöva göras inför en norsk domstol, och för domarna i Moskva vore det samma sak som att sätta huvudet i snaran. Jag kunde bara vidta lagliga aktioner mot de så kallade kommunisterna och de norska fascisterna som upprepade Moskvas förtal. Den dag jag internerades försäkrade justitieministern mig att jag skulle få möjlighet att försvara mig mot anklagelserna som riktades mot mig. Men justitieministerns handlingar står i skriande motsättning till hans ord. Ger inte den norska regeringen, när den stiftar speciallagar mot mig, klartecken till alla de mutkolvar som förtalar mig? ”Från och med nu kan ni smäda Trotskij hur mycket ni vill ostraffat, var ni vill i världen. Vi har bundit honom och satt på honom munkavle och vi kommer inte att låta honom försvara sig.”

Medlemmar i juryn, jag har inkallats inför denna domstol som vittne i fallet med plundringen av min bostad. Regeringen har varit vänlig nog att låta en polispatrull ledsaga mig till rätten. Men i fallet med mina stulna arkiv i Paris, beslagtog den norska regeringen det vittnesmål jag tillställde rannsakningsdomaren där. Varför denna olika behandling? Kan det vara på grund av att regeringen i det första fallet konfronteras av norska fascister, som den ser som sina fiender, medan den i det andra fallet ställs inför GPU-gangsters, som den anser vara sina vänner? Jag anklagar den norska regeringen för att trampa på de mest grundläggande juridiska principerna. Rättegången mot de 16 är den första i en rad liknande rättegångar där inte bara min och min familjs ära och liv, utan hundratals personers liv och ära står på spel. Hur kan den under dessa omständigheter förbjuda mig – den huvudanklagade och det mest kunniga vittnet – hur kan de förbjuda mig att berätta det jag vet? Att göra det är att medvetet och med berått mod hindra sanningen från att komma fram. Den som med hot eller våld hindrar ett vittne att säga sanningen begår ett allvarligt brott, som enligt norsk lag straffas hårt. Det är jag övertygad om. Det är förvisso möjligt att justitieministern kommer att vidta nya åtgärder mot mig – efter detta mitt vittnesmål. Den godtyckliga makten har outtömliga resurser. Men jag lovade att säga sanningen, hela sanningen och jag har hållit mitt löfte.

(Rättens ordförande frågar parterna om de har fler frågor till vittnet, och frågar efter att ha fått ett nekande svar vittnet om han vill svära på sitt vittnesmål under ed.)

Trotskij: Jag tillhör ingen religion, och kan inte svära någon religiös ed. Men jag är medveten om hur viktigt mitt vittnesmål är, och är beredd att bekräfta det under ed, det vill säga att ta fullständigt

juridiskt ansvar för varje ord jag har sagt.

(Åskådarna reser sig. Med höjd hand upprepar vittnet eden. Eskorterad av polis lämnar han salen – och förs tillbaka till Sundby, där han är internerad.)

(Översättning från engelska: Göran Källqvist.)